

Tko o čemu, ja o koječemu

Možda je Frank McCourt djelovao na mene svojom hrabrošću kad je u 66. godini objavio svoju prvu knjigu. Učitelj strukovne i tehničke škole na Staten Islandu koji sebe nikada nije nazivao učiteljem, jer je bio više, ali i manje od samog učitelja, porazmjestio je svoje doživljaje i razmišljanja u pretince koji su nastajali tijekom njegova rada.

Sjećam se da sam kao malen dječak, tijekom jednog od čestih posjeta lokalnoj knjižnici, proveo sate i sate gledajući jednu knjigu za drugom, uzaludno nastojeći pronaći jednu na kojoj će pisati moje ime. Budući da je u knjižnici bilo toliko mnogo knjiga, na kojima je bilo toliko mnogo različitih imena, pretpostavio sam da jedna od njih – negdje – mora biti moja. Tada nisam shvaćao da se ime osobe na knjizi pojavljuje zato što ju je ta osoba napisala. Sad kad mi je dvadeset šest godina znam da je tako. Ako želim ikad pronaći svoju knjigu, najprije ću je morati napisati.

Daniel Tammet. *Rođen jednog plavog dana – moj život između autizma i genijalnosti*

Možda je došlo vrijeme da i ja pred vama otvorim ladice svog radnog stola koje možete slobodno prekapati koliko vam se sviđa. Osnovu ovog materijala čine prerađeni i dopunjeni tekstovi objavljeni u *Školskim novinama*.

Abu Shadiju, jednom od posljednjih hakawikija, profesionalnih pripovjedača i zabavljača (tehnik čini svoje), publika bi dolazila na trg ili u čajanu ne bi li čula nastavak prethodne priče koja bi znala potrajati i godinama. Tako i ja pred vas podastirem dio svojih priča koje će vas možda

podsjetiti na neke vaše. Čak i ako samo podijelimo trenutke koji se, čudnog li paradoksa, ne moraju poklapati u vremenu, bit ću zadovoljna. Dugo sam razmišljala o tome i, konačno, odlučila.

Draga emisijo Slušaj kako zemlja diše!

Javlja Vam se baka Olga Hrustić iz Planine Donje. Šalje vam mnogo lijepih pozdrava. Ja i dalje radosno očekujem da ćete nas posjetiti, ali znam da to nije lako, jer imate mnogo obveza. Hvala Bogu zdravlje mi je skromno, ali sam sretna i zadovoljna. Božićne blagdane i Novu godinu lijepo smo proveli u svojoj obitelji. Na sam Badnjak slavili smo 17. rođendan mojeg unuka Ivica što nam je velika radost u našoj obitelji, jer nam ga je dragi Bog podario. Na Božić došetala sam do svoje jabuke božićnice – po onom velikom snijegu dočekalo me još puno jabučica na njoj – ptičice su kljuckale jabučice i cvrkutale. Bože, kakve li radosti biti kraj jabučice – milovala sam njezino staro bolesno stablo s dvije velike rupe – osjetila sam kao da to drvo razumije što govorim i mislim: Jabučice moja, ti si stara i ja sam ostarjela i bolesna. A tko će nadživjeti koga? Daj Bože da nadživiš ti mene da bi moji praunuci uživali Tvoje plodove.

*Mnogo lijepih pozdrava šalje vam
baka Olga Hrustić iz Planine Donje
(iz knjige tko zna koje)*

Službeno sam imenovana stručnom suradnicom – školskom pedagoginjom, ali intimno se nikada nisam tako osjećala. Možda je to bio moj obrambeni mehanizam, jer kada razmišljam bih li ponovo, u nekom drugom životu, voljela biti to što kažu da jesam, znam da ne bih. Niti u jednom od stotinu. Varate se ako mislite da sam mrzila svoj posao. Previše sam voljela ljude da bih mrzila one s kojima

sam najviše radila. Mržnja se ne bi uklapala u moju sliku svijeta pa ni u sliku profesionalnosti koju sam uokvirila. Poslove bih odrađivala korektno, ali svaki sam dan odlazeći u školu odijevala ljušturu koja me branila od udaraca. To je dobro, ako doživljavaš svoj posao opasnim, ali sputava pokretljivost. Jednostavno, nisam bila dovoljno jaka da se suočim s emocijama kojima je nabijena svaka škola. Da se s njima suočim, a bez mogućnosti da ih uvijek riješim. Strah djece, strah nastavnika, strah uprave, strah roditelja... od nekih, od nečeg. I očekivanja. Svi su oni smatrali da bih ja, kao najsporednija osoba u njihovu životu, trebala biti primatelj i ublaživač udaraca, i ja sam doista otvarala um i srce, pružajući riječi i ruke, sve po pravilima i u rok službe. Znala sam, međutim, da je ta moja moć krhka i ograničena. Možda je i to razlog što nikad nisam poželjela napredovati na ljestvici zvanja. Samojoj sebi se i nakon tridesetak godina rada nisam činila ništa pametnijom, sposobnijom, odgovornijom ili zanesenijom od početnice. Samo iskusnijom.

Zato mi se sviđa razmišljanje 85-godišnje Nadine Stair, iako se ne podudara s mojim u svim dijelovima:

Da imam svoj život na raspolaganju, da ga ponovno živim – usudila bih se praviti više pogrešaka. Opustila bih se. (...) Manje bih stvari uzimala za ozbiljno. Više bih riskirala. Više bih putovala. Na više bih se planina popela, više rijeka preplivala. (...) Vjerojatno bih imala više stvarnih problema, a manje zamišljenih.

Vidite, jedna sam od onih osoba koje žive osjećajno i u zdravlju sat za satom, dan za danom. O, imala sam ja svoje trenutke, i da mogu ponovno, imala bih ih još više.

Zapravo, nastojala bih imati samo njih i ništa drugo. Samo trenutke. Jedan iza drugoga, umjesto življenja toliko puno godina dan za danom.

(...) Kad bih mogla svoj život proživjeti ponovno, počela bih u rano proljeće hodati bosa i ostala tako do kasne jeseni...

Sue Atkinson. *Kako se popeti iz ponora depresije*

A koliko li sam puta bila toliko ganuta nečijom sudbinom da nisam mogla govoriti, kamoli savjetovati! Koliko sam puta bezuspješno željela upiti izdajničke suze, ali nisam uspijevala! Život se tako okrutno poigravao s ljudima, a kroz njih i sa mnom. Koliko puta sam zaželjela nekog prigrliti, koliko puta nekoga naglavce izbaciti bar iz glave! Koliko li sam željela utješiti, ali utjeha nije uvijek pronalazila put kroz meandar! A koliko nisam. Da, pitam se, je li to pravi pedagog? Je li to baš onakav pedagog kakvog je trebala škola u svojoj sredini i kojeg je potplaćivala država? Jesam li doista ispunila očekivanja ili sam bila toliko nebitna da nisu ni zamjećivali moje postojanje? Jednako neprepoznata kao i brojni drugi čija sam lica vidjela svaki put kao prvi put poput pravog prozopagnostičara.

Ako nema veze, nema veze.

*jedan od Hillovih komentara **Murphyjeva zakona***

Umjesto uvoda – tri priče

Priča prva

Mržnja

Ova bi se priča mogla nasloviti i *Profesore ubijaju, zar ne?!*. Moglo bi to biti i *Sjećanje na jednu (V)lastu* koja, srećom, ne čini proljeće. Mogla bi to biti i jedna skica za dramu sa sljedećim protagonistima:

Subjekt 1: profesorica XY

Objekt 2: bivši subjekt 1

Subjekt 2: učenik AB

Objekt 1: bivši subjekt 2

Mjesto radnje

- u 1. činu, u kojem glavne uloge imaju subjekt 1 i objekt 1, to je škola (učionica)
- u 2. činu, u kojem se uloge izmjenjuju, to je ulica
- 3. čin se ne prikazuje, ali postoji *iza zavjese*, u traumatoškoj bolnici

Vrijeme

Neugodno. Najprije zimska večer s ranim mrakom i stana-rima zaključanima ispred televizora, zatim mirisno proljeće praćeno snažnim glavoboljama i jakim strahovima.

Uvod

Dotična, inkriminirana profesorica slovi kao zahtjevna osoba. Mnogo daje, ali mnogo i traži. Ukratko: dosta je slabih ocjena, a malo dobrih. Odlične se ne spominju. Stroga je iz osobnog poštenja, savjesti, dobročiniteljstva (koliko god to proturječno zvučalo), nekog kršćanskog morala kojim je prožeta. Kriteriji joj nisu drukčiji ni u odnosu prema vlastitoj djeci. I predmet joj je težak. Mjeri se katkad njutnima, kadšto kilogramima, a bogme zna biti i u većim jedinicama. Tu i tamo *progleda kroz prste*, više zbog potvrđivanja iznimaka.

Progledala je tako jednom i AB-u (nazovimo ga *Voćar*), no drugi put nije htjela, iako je *Voćar*, ponesen motivacijskom *injekcijom*, to očekivao. Pa je najprije vrijeđao, zatim prijetio i, konačno, otišao iz škole. U bolju?

Glavna radnja

Prošlo je dosta vremena. Na Voćara bi se sjetili tek prigodno, otvarajući pod odmorima *spomenar* problematičnih učenika. Tko zna što se u međuvremenu s njim događalo!? Pretpostavljam da mu se nije osobito dopala sredina nakon naše pa je za osobni neuspjeh okrivio staru školu i tako nekoć izrečene prijetnje odlučio provesti u djelo. Morala se ta ljutnja gomilati, frustracija plaviti tijelo, dajući svemu krive dimenzije. Tek, jedne večeri dok se subjekt 1 vraćao nakon nastave kući, presreće ga objekt 1 i zamjenjuje uloge. Sada će on pokazati kako je biti profesor, a kako učenik. Kao da profesor nikad nije bio učenik, jer učenik nije bio profesor. I on, za početak, ruši svojeg *učenika*, ali na cestu direktno u glavu. Hladnoća, zatvoreni prozori i nitko tko bi čuo vapaje u pomoć. Objekt 2 zapomaže.

Tada ga subjekt 2 takozvani Voćar zaželi doslovno zgaziti, ušutkati zauvijek, dižući don robusne čizmetine koji približi prestravljenom licu žrtve. A onda – zastane u zraku. Tik iznad očiju punih strave, Voćar je spreman zgnječiti, kako vjeruje, izvor zla. Tja, svatko ima svoju vjeru! No, odjednom ga prožme anđeo dobra dahom čovječnosti (ili straha, tko će ga znati?!)... I – odlazi.

Epilog

Fraktura lubanje, snažan potres mozga, patološki EEG, ozljede lica, jezika, vratnih kralježaka, hematomi, napuknuće lične kosti, slom osobnosti...

Svjedoci? Nema ih. Što će nam?! Svi smo mi odmah znali i tko je i što je. Ali nitko od nas to nije izrekao naglas. Kako ne bi sami sebi pljunuli u lice.

Pitate zašto? Zbog mogućeg nastavka priče koji bi mogao imati vatreniji (ili ledeniji) svršetak. Dokazi ništa ne dokažu.

Sporedna radnja

Sjedili smo tako u zbornici stisnutih usana i vjeđa. Nemoćni. Povrijeđeni, uvrijeđeni, poniženi, svi ozlijeđeni, ne samo naša Vlasta koja je čekala toplije dane.

Nakon višemjesečnog liječenja kolegica zakrpane glave i kralježnice, odlazi iz bolnice u *kućni pritvor*. Strah će postati njezin stalni pratitelj, iako joj sa sedamnaestog kata bolje puca pogled na oblake nego na ulicu. Rješava li socijalni dodatak psihosocijalni problem?

Zaključak

Postoji jedna poslovice koja kaže: *Kad te udare po jednom obrazu, ti okreni drugi.* Naravno, ona podrazumijeva osobe s obrazom. No, postoji i druga: *Ne bacaj bisere pred svinje!*

Čemu ovaj *panegirik*, pitate. Ah, eto! Činilo mi se da bi dostojanstvenike našeg zanimanja trebalo drukčije ispraćati u mirovinu i na onaj svijet. (Molim, strogo odvojeno.) A ne da nas kupe s ceste kao smeće. Dođe mi žao i teško. Borim se danomice za to da objekti postanu subjekti, ali gramatika mi slabo ide.

Poštovani čitatelju!

Jeste li dobili originalnu sliku? Ili mislite da je reprodukcija? Ili više od naive volite apstrakciju? Možda ste pomislili da je to samo priča? I bolje, bit će Vam lakše.

Happy end?

U međuvremenu je Vlasta otišla u mirovinu, uz koju daje instrukcije učenicima kako bi svakodnevno rabila zube za usitnjavanje. (Jeste li primijetili da sve što je *prosto* jednostavno zvuči *prosto* prozaično?) *Voćara* sam srela u *trbuhu* grada kako prodaje šljive. Izvadio je bunt novčanica ne bi li mi uzvratio kursor, a onda mi se zagledao u lice i rekao da sam mu poznata. Tada sam se i ja zagledala u njegove oči i vidjela mrak. Pitao me jesam li ja iz one *tamo škole* i radi li još uvijek *tamo* jedan zmaj od profesorice, a onda je naglo zašutio. Bit će da mu je pukla celuloidna vrpca.

Znam, znam, dragi moji, još vas samo zanima jesu li šljive bile ukusne. Bile su to neke švercerske šljive, kao i njihov

dotadašnji vlasnik, jer su se bez karte vozile uokrug, od zadnje do prve stanice pa ponovo... Nitko ih nije, kao okužene, dirao. Tko je još željan šljiva!?

U čemu je problem? U ljubavi? Mržnji? Nastavnicima... naj-obožavanijim i najomraženijim osobama, uzorima i predmetima poruge u, bar nekom, dijelu života svakog čovjeka?

Ako mislite da se ova istinita priča nije dogodila, varate se. Ona traje.

Post scriptum

Naša je škola posljednjim dekretom vrle ministrice, prije povraćanja na prijašnje radno mjesto, zatvorena zbog prostora koji je neprimjeren za odgojno-obrazovnu djelatnost. Tako smo mi raseljeni, prezaposleni, nezaposleni ili umirovljeni. Zanima vas što se dogodilo sa zgradom? U nju je ušla – privatna škola.

A kako teče Vlastina sudbina? Eno je s moždanim udarom, toliko jakim da je bila izgubila moć govora, znanje pisanja i računanja, a kamoli ne fizike. I upravo kad je ponovo naučila sve što joj treba za život, uslijedio je – novi udar. Nema krivaca. Naprosto, te stvari se događaju onima oko nas. Magarci žive, a konje ubijaju, zar ne?

Priča druga

Ljubav

Koji profesor, u jednom odsječku svog života (staža) nije bio meta učeničke ljubavi? Tko bi sa sigurnošću mogao tvrditi da poneki učenik nije sanjario o njemu/njoj? Katkad nas učenici iznenade svojom nespretnošću prikrivanja zaljubljenosti, a kadšto bogme i obratno – otvorenim izjavama. Je li Vam ikad kao profesoru upućeno (anonimno) pismo ili poruka ljubavnog sadržaja? Čuvate li je? Jeste li kada na mjestu sadržaja epskog romana naišli na lirsku pjesmu? Jeste li imali telefonski poziv u kojem je učenik izmijenio glas koristeći se njime za iznošenje (bez)stidnih prijedloga? Što ste učinili? Prihvatili tu činjenicu kao normalnost, kao nešto što Vam je čak godilo ili ste se razljutili, zgražali čak? *Ja njima o razlomcima, oni meni o potenciji!* Jeste li kada bili zaokupljeni etičkim pitanjima koja se postavljaju u takvim slučajevima? Ili ste na to olako mahnuli rukom? Tja, dječja posla!

Moja je prijateljica u osnovnoj školi bila zaljubljena u učitelja biologije. Napisala mu je pismo. Bila je uvjerena da je zamijetio njezinu zanesenost pa ju je zanimalo ima li ta ljubav kakvu zajedničku budućnost. (Ne čudite se, ponavljam: osnovna škola!) U pismu ga je lijepo zamolila, nimalo originalno, da sljedeći sat u sedmom be započne riječima: *Danas ćemo govoriti o...*, ako i on prema njoj gaji simpatije koje nadilaze okvire odnosa učitelj-učenik. Ako, pak, odbacuje na njih bilo kakvu pomisao, neka njegove prve riječi budu: *Prošli put smo učili o....* Dakle, alternativa je tu, čeka se još samo jednoznačan odgovor. Trećega nema.

A onda – ili napad ili uzmak. S velikim je nestrpljenjem čekala kojim će riječima učitelj započeti sljedeći sat. I, evo ga. Biolog zapisuje najprije odsutne učenika i – ništa. Proziva. *Još nije dobio pismo*, misli. Nestrpljivo čeka sljedeći sat i tako nakon tjedna posebne pribranosti ne bi li uhvatila skrivenu poruku, samo njoj razumljivu, biolog započne sat sljedećim riječima: *Danas ćemo naučiti nešto o čemu smo prošli put govorili...* Takva besmislica naiđe na veselo smijeh njezinih prijatelja i naruga joj se u lice. Svi su se smijali, osim nje. Lako je shvatiti i zašto.

U gimnaziji je ispred mene sjedila Zorica. Zorica je bila jako, jako zaljubljena u profesora iz matematike. Na sve moguće načine ga je zavodila, kako to već srednjoškolke znaju, tako da su nam sati iz matematike bili jedni od najzanimljivijih. Profesor je bio uštogljen, sredovječan, proćelavi muškarac, veoma ozbiljan i povučen. Rekli bi *pravi* gospodin. No, ipak sam primijetila da mu ta igra godi. Znao bi se nakon neke *nepodopštine* tako lijepo smiješiti, a i Zorica bi, iako smo matematiku znale podjednako, ipak dobivala bolje ocjene. Ali nije mi bilo krivo, Zorica se za njih svojski trudila, iako na krivom *kolosijeku*.

Nije to ništa neuobičajeno. Otkad je svijeta i vijeka, odnosno škole, postojale su takve ljubavi. Ako se o njima nije govorilo, ne znači da ih nije bilo. Izreka da smo svi mi krvavi ispod kože potpuno se slaže s onom da nam nije strano sve što je ljudsko.

Ovo naše zanimanje ispekli smo tako da smo i sami bili učenici i studenti. Jeste li i vi nekad osjetili više od simpatije prema svom profesoru? Zbog čega su ljubavi učenika prema profesorima relativno česte? Razmislimo o tome što za njih predstavljamo kao neprikosnoveni autoriteti!

A sad postavimo stvari naopačke: smije li se profesor/ica zaljubiti u učenika/cu? Na fakultetu sam upoznala Katari-